

החזקים עוזבים

עליזה לביא

פורסם: ידיעות אחרונות 10/9/09

בדיונים ציבוריים קיימת נטייה להתמקד במייד, ולהתעלם מסוגיות ארוכות טווח בעלות משמעות. כך אירע גם בסערה שהתעוררה בעקבות אי שילוב התלמידים האתיופיים בפתח תקווה.

מששכבו הרוחות, הגיעה העת לבחון את הדברים בהקשר רחב יותר: של כלל מערכת החינוך ושל הכיוונים אליהם היא מובלת. מערכת החינוך בישראל עוברת הלכה למעשה תהליך הפרטה פראי, בלתי מתוכנן ובלתי מבוקר.

הדבר המדאיג מכל הוא שתהליך זה אינו יזום, פרי מדיניות לאומית התומכת בהפרטת מערכת החינוך. ההפך הוא הנכון. ברמה ההצהרתית תימצא תמימות דעים מימין ומשמאל בדבר הצורך הלאומי החיוני במעורבות ממלכתית מלאה. מעורבות זו אף נחשבת תנאי חיוני להענקת הזדמנות שווה לכלל ילדי ישראל. בחסותו של מסך הצהרתי זה, מתחולל תהליך הפרטה פראי והרסני.

כך במסגרת יוזמות של הורים בעלי ממון, השפעה ולא פחות חשוב נחישות, נפתחו במשך השנים-בעיקר במרכז הארץ- בתי ספר הנושאים את הכותרות אומנויות, מדעים ודומיהם (בממלכתי) ובמקביל התורניים (בממלכתי דתי). בתי ספר אלה משכילים בפועל למיין את אוכלוסיות התלמידים ולהימנע מקליטת הנמנים עם שכבות אוכלוסיה מוחלשות.

אין צורך להרחיב על הנזק שנגרם לבית ספר "רגיל" המאבד תלמידים חזקים לטובת בית ספר ייחודי. בעקבות כך, נאלצים הורים נוספים, שלא היו מעלים על דעתם אפשרות שכזו, לשלוח את ילדיהם למסגרות אלו על מנת שיימצאו עם ילדים "איכותיים". וכך נוצר מעגל קסמים בו מחד בתי הספר ממלכתיים נפגעים בעוד המסגרות הייחודיות מתחזקות. בבתי הספר הפרטיים לומדים בכיתות קטנות יותר, המורים נבחרו בקפידה ולעיתים מתקני הלימוד ברמה פיזית גבוהה יותר. בתי ספר אלו מאמצים במהירות את הסיווג המתאים המאפשר להם לקבל תקציבי מדינה על פי מפתחות דומים (קרובים) לבתי ספר ציבוריים.

מנגד, ניתן בהחלט להבין לליבם של הורים החרדים מהמציאות בבתי הספר הממלכתיים/ממלכתיים-דתיים. כל הורה שחוה באמצעות ילדיו את האלימות, חוסר המשמעת, העדר תשתיות, צפיפות, עייפות המורים היה שמח לשלוח את ילדיו למסגרות איכותיות.

המתח האינהרנטי בין הרצון הפרטי למסגרת הטובה ביותר לבין הצורך החברתי הכולל בשילוב בין השכבות השונות בחברה (תמהני, האם ערך זה לכשעצמו אינו ערך חיוני שיש לחנך את הילדים עליו בישראל) הינו מתח מובנה שלא ניתן להתחמק ממנו. אולם הדרך לטפל בסוגיה קריטית זו אינה יכולה להיות על ידי התעלמות ממנה. חובה על מערכת החינוך לקבוע את נקודות האיזון הראויות בין האינטרסים המנוגדים.

על מערכת החינוך להפסיק לטמון ראשה בחול השוויוניות הדמיונית ולהכיר במציאות המתרחשת. חובה לקיים ללא דיחוי דיון גלוי לב פתוח ונוקב בו תקבע המדיניות למסגרות החינוכיות מכל מין וסוג שהוא המעוניינות לצאת מהמערכות הממלכתיות ולקבוע לרצון זה תג מחיר ברור. תג המחיר הפשוט מכל הינו שיעור

תקצובם של בתי ספר אלה. ככל שהתקציב שיוענק לבתי ספר אלה יתקרב לזה הניתן למערכות הממלכתיות, כך יעיד הדבר על נכונות מערכת החינוך להשלים עם מערך החינוך המקביל.

המציאות הנוכחית בה בחסותו של מערך חינוכי שוויוני לכאורה, צעות כפטריות אחר הגשם מערכות חינוך פרטיות דה-פקטו הנהנות מתקצוב ממלכתי ללא צורך לעמוד במחויבויות, הינה בלתי אפשרית. אם לא יתעורר משרד החינוך לעסוק בסוגיה מהותית זו, עלול הוא למצוא את מערכת החינוך הממלכתית מאוכלסת באוכלוסיות מוחלשות בלבד.